

e tuo cimelio electos : ut , qui communibus plerumque gaudes , etiam rariorum specimina teneas.

- XIV. *PUBLIUS*. Liberali certe tu animo es , quem nullus mei , immo boni publici amor fatigat. O quale Theatrum Glorix Augustæ rursus vel primis obtutibus haurio ! Ignavus certe sit penitus , dignusque , cui Signa omnia Palladis tradere imperem , nisi vel solus eidem hic conspectus elegantissimorum Numorum voluptatem pariat , totumque ingenium excitet.

DIALOGUS III.

De Ordinibus , & Signis Militum Romanorum.

TULLIUS.

- I. **E**xercitus omnis Ducibus , ac militibus constitit. Utrisque porro , ut labor proprius incubuit , ita pariter triumphus gloria debebatur. Aequum igitur est , neutros tacere. Sin autem Delectus ratio habeatur , primum quidem de Duce , quem Imperatorem dixere , Roma consuluit. Quoniam vero propter milites Dux , non e converso : de Corpore prius , quam de Capite , agere congruit. Ubi denuo monendus es , Optime Publi , Martiam Romam solo quasi Marte suo se mundi Dominam fecisse. Quare modis omnibus Cives ad bella incitavit , spe muneris amplioris nemini facta , antequam stipendia sua in Castris , clarus armis , fecisset. Hinc juvenibus omnibus primum quidem nubendi , tum vero militandi necessitas imposita fuit , ut nascentium numerus occumbentium jacturam perpetuo suppleret , & e tironibus alii semper , aliique , in locum veteranorum , & emeritorum succederent. Claritudini factorum , etiam apud gregarios milites , magna Præmiorum varietas decreta : de quibus loco suo coram te disseram. Qui porro bellicæ fortitudi-
ni

ni egregiam insuper dicendi dotem adjunxerat, is demum principem in locum evasit.

Militabatur initio solis *Peditibus*: quibus demum *Equites* pariter, sed longe minori numero additi. Unde robur potissimum in *peditibus* erat. Nihilo tamen secius *Equo mereri* multo præclarus fuit, viamque ad summa Reipublicæ munia instravit. Unde & *Livius* *Equites Seminarium Senatus* prædicavit. Juventus equestris, trabeis ornata purpureis, & oleagineis cincta coronis, in singulos annos per Urbem semel, ac iterum, forte tertium pariter, ut lustraretur a Censore, solemniter processit, cum equi tamen sui periculo, si quis eorum aut moribus dissolutus, aut bello ignavus deprehenderetur. *Pedites* quoque *Classiarii*, qui navibus certabant, magnopere quoque antecellebant, eo, quod meri Cives essent: cum ad navigia omnis generis hominum nomina recipebantur. Posteaquam autem, Triumviratus crudelis tempore, totis *Classibus* certabatur, universus flos militum Neptuno creditus fuit.

PUBLIUS. Sunt mihi Numi complures cum Signis variæ formæ, & communi Militum, vel Exercitus inscriptione. Sed in octo prioribus Tabulæ tuæ Imæ. Iconibus longe alia Nomina lego. Unde varios fuisse Militum Ordines, facile intelligo, etiam ære descriptos. Quem autem inter se nexum illi habuerint, quo gradu alter alterum præverit, ex te avidissime audiam. *TULLIUS*. Romulus & Urbem pariter, & Exercitum instituit, cum hostes mox genita Civitas tam habuerit statim, quam provocaverit. Et initio quidem eundem nihil nisi turmas eduxisse, facile cogitabis. Amplo autem jam Civium populo, ex devictis aliquoties hostibus aucto, quos legerat Milites, *Legionibus* divisit, nomine ex ipso delectu assumpto. Harum quamlibet tribus millibus Caputum definivit: distinxit vero *Cohortibus* decem, & *Manipulis* triginta. Sic Manipuli Cohortem, Cohortes Legionem, Legiones Exercitum composuerunt. Cohors trecentorum capitum tribus Manipulis conficiebatur: e quibus primus centum *Pilani* constabat: alter centum *Hastatis*: tertius centum *Principibus*. Porro *Pilani*, a *pilæ* dicti, cum galeas necdum gestarent, erant omnium juniores, tirocinium ponentes, ac prima stipendia facientes. *Hastati* fuere natumajores, usumque jam armorum, & militiæ habebant. *Principes* erant natumaximi, plurium annorum usu exercitati, & veterani,

terani, quorum princeps esse robur censebatur. Hic ordo perpetuo servatus est: dum contra numerus capitum in Legionibus perpetuo creverit ad quatuor, quinque, sex, octo, decem, juxta nonnullos duodecim plane ad millia, uti necessitas, ararium, Cæsarumque voluntas ferebant. Equitum insuper Cohortes extra numerum ad Legiones adjunctæ: adeo tandem, ut Legio una Exercitus dici posset. Tunc & Cohortes, & Manipuli, longe fortiori capitum numero evaserunt.

IV. *PUBLIUS.* Memini, me de aliis adhuc Militum nominibus, cum primis de *Triariis* audisse: quodnam isthoc erat hominum genus? *TULLIUS.* Comitabantur Legionem *Velites*, aut *Subsignani*, tanquam supplendo lecti, & item *Triarii*. Primi nullam ad Cohortem, nullumque ad Manipulum pertinuerunt, sed, ubi opus erat, succenturiabantur. *Triarii* prorsus Veterani fuere, ac Emeriti, stipendiis jam omnibus defuncti, vel missi jamjam, aut statim, cum commodum essent, mittendi. Interim hærebant in postrema exercitus parte, nec arma capere cogebantur, nisi hostis ad illos usque penetrasset, ubi fere conclamata jam res erat. Hinc natum proverbium: *Res ad triarios rediit.* Occurrunt præterea apud Scriptores, & Interpretes eorum, *Addictivi*, *Accensi*, *Ferentarii*, *Rosarii*: qui tamen cuncti militibus famulabantur potius, quam ipsi militabant. Unde, dum Legio computabatur, aut cohors, nemo omnium horum venit in capitum censum. Sed neque *Sociorum*, neque *Auxiliarium* agmina, quantumlibet exercitum auferent, Legionibus adnumerata sunt. Erant porro *Socii* aut nati Cives Romani, alibi vero in Coloniais degentes, vel jure Civitatis donati: qui ære suo merentes, nil nisi Salarium, i. e. annonam, absque stipendio capiebant. *Auxiliares* ex omnibus Provinciis, Romæ subiectis, publico sumtu conducti fuere, salario simul atque stipendio donati. Nunc ad Numos accedamus. Age Publi, & eum, qui est in capite Tabulæ Imæ, recense.

V.
Tab. I.
n. 1.

PUBLIUS. Jucundam rem imperas. *Aversam* solam intueor, quæ aram redhibet, pone quam proxime aquila super hastam: extra vero hinc & inde signum aliud militare cerno erectum, cum scutulibus tribus, unicuique affixis. Infra scribitur: *SIGNA*: ipso in Numo signiferis hastis apponuntur literæ singulares P. R. *TULLIUS.* Pinxi tibi Numum istum ex *Ursiniano* Familiarum Opere, per Cl. *Patinum* recognito, ubi p. 306. inter monumenta Gen-

Gentium incertarum exhibitus, auro, argentoque signatus notatur. *Adversa* Caput Martis galeatum, nullo nomine, vel elogio addito, sistit. *Legenda collecta* indubie hæc est: SIGNA P. *opuli* R. *omani*. PUBLIUS. Quanta gravitas hujus triverbii, per quod Signis universa prope Populi Romani majestas communicatur! Quid vero mirum, cum alias jam ex *Tertulliano* mihi percensueris, *Apolo-* *Religionem Romanorum, totam Castrensem, Signa venerari, Signa jurare,* *Signa omnibus Diis præponere?* Idcirco in hoc Numo aram inter illa mediam comparere existimo. Apolo-
get. c. 16.

TULLIUS. Intererat Reipublicæ, Milites ad Signa sua sequenda, tuenda, recuperanda, Religione adstringi: ut, si desererent illa, a se in Sacra, Deosque peccari, penitus existimarent. Ideo nihil Diis, quod non etiam Signis, impensum. Ibi salus quærebatur, & obtigit, dum ex odio, vel delicto, caput periclitabatur. Quare *Tacitus* hæc Signa haud aliter, quam *Altaria* Annal. I.
Deum, & Numina Legionum appellavit. De Artabano Parthorum Rege c. 39. *Suetonius* testabatur: *Transgressus Euphratem, Aquilas, & Signa Romanorum,* In Calig.
Casarumque Imagines adoravit, cultu scilicet plane Divino. Per c. 14. signa non secus, ac per Deos, jurabatur, nec per illa solum, verum Liv.
etiam ad illa. Ornabantur, quemadmodum Dii, festis redeun-
tibus, aut ex occasione solemniter actis, immo & inungebantur. 48. XXVI. *Inde Claudianus:*

-- -- -- Mavortia Signa rubescunt de Nupt.
Honor.
& Mar.
v. 187.
Floribus, & subitis animantur frondibus hastæ.

Item vetus marmor apud *Gruterum* sic habet:

Coronæ. inlatæ. Signaque. inuncta.

Imputabatur Signis etiam Virtus fatidica, & ex ipsis auguria captabantur. Cum namque acutis, & hamatis virgis, quibus erant imposita, terræ intra Castra tam profunde infingerentur, ut non facile vento, alioque impetu dejici possent: si arma conclamarentur, & prodeundum in aciem esset, omine bono accipiebatur, ubi facile a signiferis convellebantur. Ast, si convellent, ut ante pugnam Cannensem, *Eloro* teste, fiebat, multum resisterent, quod, referente *Appiano*, in bello Parthico similiter accidit, Militum omnium animi, cladem præsagientium, VII.
debant.

debant. Tandem in summo pugnae calore, si quando alea gravissime periclitaretur, leguntur Imperatores nonnulli Aquilam Signifero eripuisse, & ultro medios in hostes projecisse. Quo viso milites omnes, ceu tigris raptis catulis, exardescentes, omnibus nocendi viis incaluerunt, ut Aquilam revindicarent. Hoc qui facere omiserat, fustuario mortem certo certius accepit: si Cohors, aut Legio, segniter egerit, jubebantur in se mutuo irruere, propriisque se gladiis conficere. Qui fuga fortassis evasit, undique locorum infamia notatus, ac capite devotus, per omnem vitam remansit, tanquam qui Deos, & Sacra prodidisset. Ita *Livius*, ac *Dionysius Halicarnassensis* loco non uno. Confer *Aceram novam Philologicam* Part. II. p. 641.

VIII. *PUBLIUS*. Quem altero loco pinxisti, Numus, tribus iterum Tab-I.n. Signis erectis notatus est. Medium Aquilam habet: dextrum, 2. laevumque, praeter Scutula, in affixis parvulis tabellis has quoque literas refert, H. nimirum, & P. Extra Signa, non circum, sed columnatim scribitur: C. ajus VAL. erius FLAC. cus IMPERAT. or. Inter Signa notatur: EX S. enatus C. onsulto. *TULLIUS*. Hic pariter Denarius apud *Ursinum* est p. 281. in cujus Adversa Caput Victoriae alatum comparet, addita spica. *Aquila* princeps erat Signum Legionis cujuslibet, non statim quidem adlectum: cum initio Lupi, Apri, Tauri. aut Equi praeferrri solerent, quod apud *Plinium* legimus. Gloriosius autem Romae videbatur, Aquilae, ad altissima Coeli tendentis, quam cujuslibet animalis terrestris imagine, excellentiam suam in oculis orbis buccinare. Habebat ergo quavis Legio Aquilam suam, & unicam quidem, quantislibet millibus capitum ipsa censeretur. Ferunt eam auro, aut saltem argento fusam, cui aurum inductum, alis expansis, & fulmini insistentem. *Plinius* de Argento ait, ejusque colore lucidior: Et ideo militaribus Signis familiarior, quoniam is longius fulget. Ipsum porro metalli pretium, ac pondus, fecerunt, ut grandes Aquilae non essent: quod liquidum *Florus* reddidit, inquiring: *In clade Variana Signifer Aquilam intra balthei sui latebras gerens, in cruenta palude delituit.* Quam loco tam angusto contexerat, magna esse non potuit.

Histor.
Nat. per
Hardui.
num cu-
rata L.
X. c. 5.

Id. L.
XXXIII.
c. 17.

IX. Signa caetera Cohortium erant, ac Manipulorum. Et Cohortes quidem retinuerunt Lupos, Taurosque suos, donec ex aliarum Gentium imitatione Dracones assumti, sive grandes, ac textiles Angues

gues vivi coloris , caudisque prælongis : de quibus ita Sido-
nius :

-- -- -- Iam textilis Anguis
Discurrit per utramque aciem , cui guttur adactis
Turgescit Zephyris , patulo mentitur hiatu
Irarum pictura famem , pannoque furorem
Aura facit

Paneg.
Maj. Car.
V. n. 409.

Sibilabant nempe , Draconum in morem , flante vento hæc
Simulacra , & quoniam singulæ *Cobortes* etiam singulos habebant
Dracones , copia eorum vehementi sonitu ad hostes percellendos
valebat. *Manipulis* nomen erat a fasciculis Spicarum , sive plenz,
sive jam excussæ illæ merum stramen erant : & qui , obtenuita-
tem , in Numis scæni sæpiuscule speciem præbent. De quibus
Naso :

Pertica suspensos portabat longa *Manipulos* :
Unde *Manipularis* nomina *Miles* habet.

Fastor.
III. v.
118.

Quoniam porro *Cobors* qualibet tribus *Manipulis* constitit : X.
Signorum unum in hoc Numo refert in tabella literam H. desig-
nans *Hastatos* : alterum literam P. quæ *Principes* inuit. *Pilansorum*
qui *Tirones* , necdum vere *Milites* erant , indicem in Numis lite-
ram occurrere , non memini. Cæterum *Scutula* , Signis affixa,
icones erant , vel *Deorum* , vel *Imperatorum bellicorum* : donec,
eversa Republica , *Augustorum* imagines præferri debuerint. Annal.
Hinc , *Taciti* asserto , *Agmina Legionum stetero fulgentibus Aquilis* , sig- XV. c. 29.
nisque , & *Simulacris Deum in modum Templi*.

PUBLIUS. Enodas mysteria omnia : de *Cajo* quoque *Valerio* XI.
Elacco docere me aliquid placeat. TULLIUS. *Valerianam* Gentem e
Sabinis , qui se Romanis conjunxerant , ortam volunt , *Patriciam*
partim , partimque *Plebeiam* , complurium *Familiarum*. *Numi*
vero non produnt , nisi *Acisculos* , *Flaccos* , *Messalas* , *Catullos*. Erat Valer. L.
ex hac *Valer. Flaccus* ille , de quo *Valer. Maximus* , itemque *Livius* III. c. 2.
prædicant : Eum , *Vibii Accei* , *Sociæ Cohortis Pelignæ Præfecti* , Liv. L.
exemplo accensum , qui *Vexillum trans Pœnicum vallum* projece- XXV.
rat , c. 14.

rat, ut sibi, suisque necessitatem illud revindicandi imponeret, suis dixisse. „ Spectatores, ut video, alienæ virtutis huc venimus. Sed absit hoc dedecus a sanguine nostro, ut Romani gloria cedere Latinis velimus. Ego certe aut speciosam optavi mortem, aut felicem audaciæ exitum. Vel solus igitur præcurrere paratus sum. „ Non tulit hoc calcar *Pædanius* Centurio, quin, Signo evulso, & ipse in castra Pænorum irruperit, totamque secum traxerit Legionem, victoria relata. *Livius* hoc adversus *Hannone*m Ducem Hannibalis, contra *Maximus* adversus ipsum *Hannibalem*, dum Capuam obsedisset, perpetratum asseruit. Gloriosum igitur hoc factum Avi cujusdam sui *C. Valer. Flaccus* argento, & Signorum imagine celebravit æviternæ memoriæ causa. Imperator autem, teste *Cicerone*, etiam ipse fuit. *PUBLIUS*. Nolim bene meritæ laudi quidquam detrahere. Audet autem sæpenumero etiam supra vires, quem Gloria urit, quodque temeritas fuit, fortitudo prædicatur, cum eventus animo responderit. *TULLIUS*. Sine, ut altero Dialogo tandem a litore recedamus.

Orat. pro
Publ.
Quinct.

DIALOGUS IV.

De variis Cohortium, ac Legionum
Cognominibus, atque Signorum Ornamentis.

PUBLIUS.

I.
Tab. I. n.
3. & 4.

Tertius, quartusque Tabulæ tuæ Imæ. Numus, tam Nominum, quam Ornamentorum varietate ab anterioribus discernuntur. Prior namque horum pariter quidem Aquilam in medio habet, Signa vero dextræ, lævæque, unico scutulo, apex autem utriusque Serto laureo exornatur. Epigraphæ habet: COHORTIUM PRAETORIARUM. Alter, absque Aquila, tria exhibet Signa, quæ supra & infra Scutulum iconi-